

ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЯВИЩА ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ

Воронцова Анна Сергіївна

*к.е.н., ст. науковий співробітник, ст. викладач кафедри міжнародних економічних відносин ННІ БТ «УАБС», Сумський державний університет, м. Суми
a.vorontsova@uabs.sumdu.edu.ua*

Дана робота присвячена проведенню понятійно-категоріального аналізу явища трудової міграції як одного із основних феноменів глобального світу як на сьогоднішній день, так і в минулому. Міграційні рухи формують сучасний стан територіального та кількісного розміщення населення, показуючи при цьому рівень соціально-економічного розвитку країн, її конкурентоспроможність і та якість життя населення.

Для цього автором статті проведено етимологічний аналіз слова «міграція» та проаналізовано на основі ґрунтовних наукових праць її сутність з точки зору міждисциплінарного підходу, а саме з точки зору географії, демографії, філософії, права та юриспруденції, економіки. Враховуючи економічне спрямування даного дослідження автором роботи акцентовано увагу на сутності та відмінності таких понять як економічна міграція, міграція робочої сили, міграція трудових ресурсів, трудова міграція, зовнішня зайнятість. В результаті виявлено, що економічна міграція є найширшим серед аналізованих понять, адже включає всі економічні мотиви, з якими суб'єкт (мігрант) може пересікати кордони країн. Міграція робочої сили та трудових ресурсів мають відмінність у сфері їх поширення, проте в економічній літературі та при статистичних обстеженнях зазвичай вживаються як синоніми трудової міграції. Говорячи про зовнішню зайнятість, наукові джерела відмічають державну контрольованість даного процесу, на відміну від стихійності трудової міграції. Для більш ґрунтовного аналізу автором проаналізовано основні класифікаційні ознаки, за якими розрізняють трудову міграції, при цьому виділяючи окремо специфічні (за кваліфікаційним рівнем, сферами діяльності, правовим статусом) та універсальні риси (залежно від способу організації та бажання суб'єктів міграції, за відстанню або характером кордонів, часовою ознакою). Окремо автором відмічено про існування зв'язку між трудовою міграцією та ринком праці як однієї із основних категорій економічної науки, що пов'язано з формуванням пропозиції робочої сили. Проведене дослідження становить ґрунтовний теоретичний базис для подальшої роботи в цьому напрямі.

***Ключові слова:** міграція, економічна міграція, міграція робочої сили, трудова міграція, зовнішня зайнятість, класифікація трудової міграції.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Явище міграції нерозривно пов'язано з усіма етапами розвитку людства, проявляючись у різноманітних формах кочівництва, військових набігів, переселень народу в результаті географічних відкриттів чи колонізації багатьох країн тощо. Воно тривалий час відбувалося стихійно, проте з розвитком суспільних відносин перетворювалося у більш контрольований процес з боку держави.

Все це дало поштовх для зародження наукового інтересу та подальших досліджень в цьому напрямі. За оцінками різних вчених активізація теоретичних та практичних розробок, які стосуються явища міграції припадає приблизно на 60-ті роки ХХ століття [11, 14]. В наш час глобалізаційних процесів, що зумовлюють відкриття кордонів та суттєве спрощення переміщень населення, міграція трансформується та модифікується.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання сутності та основних особливостей явища міграції було об'єктом численних досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких в межах даної роботи слід відмітити Абеллу М. І., Абрера-Мангахасу М. А. [12], Бондиреву С.К., Колесову Д.В. [13], Малиновську О. [11], Западнюк С. О. [9], Пархоменко Н. В. [16], Ровенчак О. [20], Романюк М.Д. [22], Романенко І.О. [21], Хомру А.У. [26], Юдину Т. Н. [27] тощо. Дослідження питання основних суміжних понять з трудовою міграцією, зокрема сутності та основних якостей робочої сили, трудових ресурсів, ринку праці тощо були присвячені роботи Гриньової В.М., Ястремської О.М. [5], Давидюка Т.В. [6], Красноженової Г.Ф., Симонина П.В. [10], [25], Соловйова А., Романенкової Г. [23] тощо. Незважаючи на значні напрацювання в даному напрямі питанню систематизації основних підходів в контексті проведення понятійно-категоріального аналізу явища трудової міграції присвячено, на нашу думку, недостатньо уваги.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є проведення понятійно-категоріального аналізу явища трудової міграції, що передбачає перш за все дослідження самого терміну, а також його похідних за різними підходами та класифікаційними ознаками.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Відповідно до етимологічного словника української мови, слово «міграція» запозичене з західноєвропейських мов (французька або німецька), походить від лат. «migratio» – «перехід, переселення», що у свою чергу пов'язаного з migro «переходжу, переселяюся, змінююся». Залежно від префікса, що ставиться перед дієсловом утворюються два основні види міграції: імміграція – префікс (im-/in-) «в-, на», тобто «вселяюся, в'їжджаю»; еміграція – префікс (e-/ex-) «з-, від-», тобто «виселятися, переселятися» [8].

Поняття міграція в наукових колах вважається достатньо багатомірним, а отже і міждисциплінарним, що зумовлює його різностороннє розуміння:

- з географічної точки зору, міграцію можна розглядати просто як «переміщення (прим. – територіальне, просторове) населення, пов'язані зі зміною місця проживання (зон життєдіяльності)» [4]. Саме на основі цієї ознаки прийнято виділяти два найбільш поширені її види – внутрішню (переміщення всередині адміністративних меж певної адміністративної одиниці) та зовнішню (переміщення між окремими адміністративними одиницями) міграцію;

- з демографічної точки зору, міграцію розглядають у взаємозв'язку з процесами відтворення населення, адже вона формує основу для механічного руху шляхом прибуття та вибуття людей з певної території;

- з філософської точки зору, міграція – «це «просторовий» вираз соціокультурного та етнонаціонального відтворення життя людських спільнот і суспільств» [16];

- з юридичної чи правової точки зору, міграція врегульована у відповідних законодавчих нормативно-правових актах як на національному рівні окремої країни, так і на міжнародному рівні. Відмітимо, що поняття «міграція», як і окремі суміжні поняття, що пов'язані з міграційними процесами (наприклад, «еміграція», строки міграції тощо) в українському законодавстві не врегульовано. Юридична енциклопедія трактує під міграцією процес, який передбачає «переміщення осіб через кордон тих чи інших територій у межах однієї країни або з однієї країни в іншу зі зміною постійного місця проживання назавжди або на тривалий час» [28]. Відмітимо, що в окремих країнах прийнято визначати проміжок часу, в який особа вважатиметься мігрантом: наприклад, щонайменше дванадцять місяців за стандартами ЄС. Проте в сучасних умовах глобалізованого світу все частіше строки щодо визнання процесу міграції не враховуються;

- з економічної точки зору, міграція найчастіше розглядається через призму її основних суб'єктів – людських ресурсів чи робочу силу, що створює дискурс щодо розмежування утворюваних видів міграції, зокрема: економічної, трудової, робочої сили чи трудових ресурсів тощо.

Відмітимо, що лише цими дисциплінами вивчення міграції не обмежується, адже вона становить окремий об'єкт дослідження в контексті питань зі сфери соціології, антропології, історії, політології тощо.

Заслугує на увагу науковий підхід, за яким міграцію можна розглядати як процес і як систему:

- «як процес, вона супроводжуються перетинами державного кордону або меж адміністративно-територіальних одиниць будь-якої країни, веде до постійної або тимчасової зміни місця проживання і її результатом є територіальний перерозподіл населення; міграційний процес складається з трьох стадій – міграційної мобільності, переміщення та адаптації мігрантів;

- як система – це складна, відкрита, динамічна і саморегульована підсистема соціогеосистеми, що, в свою чергу, є сукупністю умов, факторів та ресурсів,

об'єднаних потоками інформації, речовини та енергії, що спрямовані на територіальний перерозподіл населення (це основна геофункція системи)» [3].

Проте в контексті даного дослідження нас цікавить економічний вимір міграції в контексті руху людських ресурсів. В контексті цього, пропонуємо розмежувати поняття «економічна міграція», «міграція робочої сили чи трудових ресурсів», «трудова міграція».

Економічна міграція вважається більш широким поняттям адже включає в себе окрім трудових переміщень населення ще й ті, що спричинені різноманітними економічними цілями (наприклад, з метою інвестування, придбання чи продажу товарів, здійснення іншої підприємницької діяльності тощо) [11].

Слід відмітити, що при вивченні питань міграції в якості її суб'єктів часто в науковій літературі вживаються слова «робоча сила», «трудові ресурси» тощо. Це вимагає розмежування даних понять для більш повноцінного проведення дослідження.

За визначенням Державної служби статистики України, робоча сила або ж економічно активне населення (за рекомендацією Міжнародної організації праці даний термін вживався до 2019 року) включає «населення обох статей віком 15 років і старше, яке впродовж обстежуваного тижня забезпечувало пропозицію робочої сили на ринку праці». Робоча сила складається з двох частин: зайнятого (спрощено – ті, хто працюють чи мають місце роботи) та безробітного населення (спрощено – ті, хто не мають робочого місця, але активно шукають роботу та готові до неї приступити у найближчий час).

Міграція робочої сили є достатньо широко вживаною категорією в наукових колах. Проте, на думку окремих дослідників [26], дана міграція розглядається з позиції статево-вікової структури населення та його здатності до праці (мається на увазі, що є міграція робочої сили, а не робочої сили – пенсіонери, студенти тощо), проте в межах нашого дослідження будемо використовувати дане поняття як синонім трудової міграції.

Щодо трудових ресурсів, то в наукових колах існує багато підходів та точок зору щодо сутності даного поняття. Найбільш поширеним з економічної точки зору є розуміння трудових ресурсів як «відносин стосовно населення, яке має фізичну та інтелектуальну здатність до праці» [23] та «здатне виробляти матеріальні та духовні блага й послуги» чи суспільно-корисної праці [6, 10].

Достатньо комплексним підходом щодо сутності поняття «трудові ресурси» вирізняється робота В.Гриньової, яка виділяє наступні чотири рівні:

- 1) «як частина населення, що потенційно здатна до праці;
- 2) як особи, що мають достатній рівень фізичного розвитку, розумових здібностей, загальноосвітніх і професійних знань, необхідних для виконання певної роботи;
- 3) як сукупність реальних та потенційних працівників;
- 4) як сукупність категорій населення (зайняті та безробітні тощо), що виділяються відповідно до чинної системи законодавчих актів» [5].

У зв'язку із цим часто в наукових працях ототожнюють трудові ресурси та робочу силу, що не є цілком коректно. Трудові ресурси за своєю суттю є ширшим поняттям, адже включає не лише економічно активне, а й частину економічно неактивного населення. Проте з практичної точки зору, в статистичних дослідженнях щодо явища міграція дана категорія майже не використовується.

Тепер пропонуємо розглянути поняття «трудова міграція», яка є підвидом економічної. Відповідно до законодавства України, трудова міграція – «переміщення особи, пов'язане з перетинанням державного кордону або меж адміністративно-територіальної одиниці з метою виконання або пошуку роботи» [17]. Відповідно, трудовий мігрант – це особа, «яка здійснювала, здійснює або здійснюватиме оплачувану діяльність у державі перебування, не заборонену законодавством цієї

держави» [19]. Дані визначення є доволі універсальними та не розкривають окремі аспекти явища трудової міграції.

Достатньо цікавим є підхід науковців на чолі з Маноло І. Абелла, який наголошує, що для трудової міграції характерною рисою є стихійність процесу, тобто не контрольованість з боку держави. Для контрольованого переміщення населення вони пропонують використовувати термін «зовнішня зайнятість» [12].

Проведений аналіз наукових праць дає основу для ствердження, що окремі науковці розкривали часткові риси трудової міграції, додаючи мотиви мігрантів («заповнення наявних робочих місць» [7], «забезпечення відповідного економічного циклу відтворення та власних потреб трудових мігрантів» [22], «стати постійним жителем країни прибуття» [13], «пошуку роботи» [24].

Трудова міграція є достатньо широким поняттям, що залежно від класифікаційної ознаки може приймати багато форм. Тому розглянемо специфічні та універсальні риси для класифікації трудової міграції у таблиці 1.

Таблиця 1 – Специфічні та універсальні риси для класифікації трудової міграції

Класифікаційна ознака	Характеристика
Специфічні риси	
За кваліфікаційним рівнем мігрантів	<ul style="list-style-type: none"> – некваліфіковані або низько кваліфіковані працівники для виконання простих видів робіт, що не потребують високих кваліфікацій робітників (мають початкову або загальну середню освіту) та виконують зазвичай фізичну підсобну роботу; – середньокваліфіковані працівники, тобто особи з професійною (професійно-технічною) освітою, фаховою перед вищою чи неповною вищою освітою, що здатні виконувати фізичну чи нескладну розумову роботу (зазвичай в секторі будівництва, соціальної сфери тощо); – висококваліфіковані працівники, тобто особи з повною вищою освітою, що виконують складну розумову роботу переважно в фінансовій чи економічній сфері тощо; – інтелектуальні мігранти, тобто особи повною вищою освітою та значним досвідом роботи чи науковим ступенем, що займають провідні керуючі посади в високоінтелектуальних сферах діяльності
За сферами діяльності	<p>Включає безліч елементів, що визначені класифікатором видів економічної діяльності (КВЕД), наприклад:</p> <ul style="list-style-type: none"> – сільське господарство; – добувна чи переробна промисловість; – будівництво; – торгівля (оптова чи роздрібна); – фінансова та страхова діяльність тощо.
За правовим статусом	<ul style="list-style-type: none"> – офіційно легальні міграції (на законних підставах, наприклад, на основі трудової візи чи офіційного запрошення на роботу); – напівлегальні міграції (наприклад, коли віза закінчується, але особа залишається в країні, чи коли при виїзді закордон вказується несправжня мета поїздки (трудова діяльність), а наприклад туризм); – нелегальні міграції (переміщення без законних підстав або без реєстрації трудової зайнятості) – кримінальна міграція (сюди відноситься торгівля людьми, переміщення злочинних угруповань, примусова зайнятість тощо)
Універсальні риси	

Залежно від способу організації та бажання суб'єктів міграції	<ul style="list-style-type: none"> – організовані, тобто з елементами заохочення та стимулювання до міграції шляхом створення сприятливих умов та спрощених процедур; – неорганізовані, тобто спричинені об'єктивними обставинами; – примусові (недобровільні чи вимушені) міграції спричинені рядом негативних факторів, що змушують особу змінювати місце проживання (наприклад, через збройний конфлікт, соціальну, екологічну чи техногенну ситуацію, етнічні чи політичні суперечки немає можливості працювати та забезпечувати життя тощо); – добровільні міграції, що можуть навіть заохочуватися чи стимулюватися державою, наприклад, спрощенням отримання трудової візи тощо
За відстанню або за характером кордонів	<ul style="list-style-type: none"> – внутрішні міграції, тобто переміщення всередині країни, наприклад: міжселищні, міжміські внутрішньо- та міжрайонні, внутрішньо- та міжобласні тощо); – зовнішні міграції, що передбачають перетин кордону(ів) країн, наприклад, локальні, регіональні, внутрішньо- та міжконтинентальні тощо. Її поділяють на: еміграцію (виїзд із однієї країни в іншу), імміграцію (в'їзд в країну іноземних громадян) та рееміграцію (добровільне самостійне повернення емігрантів на батьківщину)
За часовою ознакою	<ul style="list-style-type: none"> – стаціонарні (або постійні), що передбачають зміну місця проживання на незворотній основі – тимчасові, що включають сезонні міграції (переміщення трудових ресурсів в певні періоди року, зазвичай пов'язані з роботою в сільському господарстві тощо); маятникові міграції (масові систематичні переміщення населення до робочих місць та назад до місць проживання), транзитні чи епізодичні міграції (переміщення населення у певних цілях, наприклад ділові поїздки, стажування, робочий туризм тощо)

Джерело: згруповано автором на основі [9], [15], [21], [26], [27].

Отже, трудова міграція може приймати різноманітні форми, залежно від специфіки дослідження чи куту, під яким розглядають дане явище. Універсальні риси можуть бути застосовані до будь-якого виду міграції, не лише до трудової. Натомість специфічні характерні лише для трудової міграції та включають кваліфікаційний рівень мігрантів, сферу їх діяльності та правовий статус при влаштуванні на роботу.

При цьому, трудова міграція нерозривно пов'язана з таким вагомим інститутом суспільної діяльності як ринок праці. В наукових колах існує велика кількість підходів до визначення даного поняття, виділимо деякі із них:

– достатньо комплексним та трьохвекторним є визначення Д.П. Богині та О.А. Грішнєвої, за яким «це система суспільних відносин, пов'язаних з наймом і пропозицією праці, тобто з її купівлею та продажем; як економічний простір – сфера працевлаштування, в якій взаємодіють покупці й продавці праці; як механізм, що забезпечує узгодження ціни та умов праці між роботодавцями та найманими працівниками, та регулює попит та пропозицію праці [2].

– більш універсальним є підхід Л.С. Шевченко як «сукупність економічних відносин, форм, методів погодження та регулювання інтересів безпосередніх працівників і роботодавців (підприємців), пов'язаних з організацією, використанням і оплатою найманою праці» [25].

Таким чином, трудова міграція фактично є одним із джерел, що формує пропозицію робочої сили на ринках праці окремих країн. При цьому, кожна країна

чи регіональне угруповання (наприклад, ЄС) мають свої особливості функціонування ринків праці, які контролюють потоки трудових мігрантів та умови їх праці.

ВИСНОВКИ

На сьогоднішній день світ складно уявити без існування у ньому явища міграції. Кожного дня велика кількість людей пересікає кордони країн для виконання різноманітних цілей та завдань. При цьому, кожного року світ стає все більш глобальним що проявляється у спрощенні процесів переміщення товарів, послуг, інформації, а також людей. Саме в такому аспекті постає актуальність дослідження явища міграції, що необхідно розпочинати з понятійно-категоріального аналізу.

З етимологічної точки зору міграція означає переміщення населення чи переселення, що і підтверджує міждисциплінарний аналіз підходів до її сутності. В контексті нашого дослідження зупиняємося на економічному векторі міграції, що дозволяє виділити наступні поняття. Економічна міграція передбачає переміщення населенням за межі державних кордонів з метою виконання економічних функцій (працевлаштування, торгівля, інвестиційна діяльність тощо). Міграція робочої сили включає переміщення зайнято о та безробітного населення з метою проведення трудової діяльності. При цьому, хоча міграція трудових ресурсів і за своєю суттю вважається ширшим поняттям, в економічних дослідженнях та при статистичному аналізі його розглядають як синонім разом із міграцією робочої сили з трудовою міграцією. Цікавим є твердження науковців, за яким термін зовнішня зайнятість доцільно використовувати в контексті державного контролю за міграційними потоками, а трудова міграція – в контексті стихійного переміщення людей.

Проведене дослідження дозволяє виділити універсальні та специфічні риси для класифікації трудової міграції, а саме: за кваліфікаційним рівнем, сферами діяльності, правовим статусом, залежно від способу організації та бажання суб'єктів міграції, за відстанню або характером кордонів, часовою ознакою тощо.

При проведенні понятійно-категоріального аналізу міграції не можна не розглядати інститут ринку праці, як сфера працевлаштування (у тому числі і трудових мігрантів), або як механізм формування попиту та пропозиції робочої сили.

Робота виконана у рамках держбюджетної науково-дослідної розробки «Реформування системи освіти впродовж життя в Україні для запобігання трудовій еміграції: коопетитивна модель інституційного партнерства» (номер державної реєстрації: 0120U102001).

Список літератури

1. Біленький С.А., Дебой В.М., Козловець М.А. та ін. / за заг. ред. Біленького С.А. і Козловця М.А./ Соціологія: словник термінів і понять. К.: Кондор, 2006. 372 с.
2. Богиня Д.П., Грішнова О.А. Основи економіки праці. К.: Знання-Прес, 2000. 313 с.
3. Височин М. Ю. Суспільно-географічні особливості міграції в регіональній соціогеосистемі (на прикладі Харківської області) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. геогр. наук: спец. 11.00.02 «Економічна та соціальна географія». Чернівці, 2007. 24 с.
4. Географічна енциклопедія України : В 3 т. Т. 2. / Ред. кол.: О. М. Маринич (відповід. ред.) [та ін.]. К. : «Українська Радянська Енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1990. С. 359.
5. Гриньова В.М., Ястремська О.М. Проблеми управління трудовими ресурсами підприємства: наук. видання. Х.: ХНЕУ, 2006. 192 с.
6. Давидюк Т. В. Трудові ресурси, трудовий потенціал, робоча сила, людський капітал: взаємозв'язок категорій. Вісник ЖДТУ. Серія: Екон. науки. 2009. № 1 (47). С. 32-35.
7. Джери Д., Джери Д. Большой толковый социологический словарь. М.: Вече, АСТ, 1999. С. 362.
8. Етимологічний словник української мови: В 7 т. – Т. 3: Кора–М / Ред. кол.: О. С. Мельничук (гол. ред.), В. Т. Коломієць, Т. Б. Лукінова, В. Г. Скляренко та ін.. АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. К.: Наукова думка, 1989. – 553 с.
9. Западнюк С. О. Міграції населення України: передумови, динаміка та наслідки розвитку. К., 2011. 240 с.
10. Красноженова Г.Ф., Симонин П.В. Управление трудовыми ресурсами: учеб. пособие. М.: Инфра-М, 2011. 159 с.

11. Малиновська О.А. Мігранти, міграція та Українська держава: аналіз управління зовнішніми міграціями: Монографія. К.: Вид-во НАДУ, 2004. 236 с.
12. Абелла М. І., Абрера-Мангахас М. А. Направлення працівників за кордон. Посібник для країн з низьким та середнім рівнем доходів. К.: Міленіум, 2004. 123 с.
13. Міграція (сущность и явление) / С.К. Бондырева, Д.В. Колесов. – М.: Издательство Московского психологосоциального института. – Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2004. 295 с.
14. Міжнародна економіка: навчальний посібник / Фомішин С.В., Рибчук А.В. та ін. / За ред. С.В. Фомішина. Львів: Новий світ 2000, 2011. 446 с.
15. Населення України. Трудова еміграція в Україні. К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В.Птухи НАН України, 2010. 233 с.
16. Пархоменко Н. В. Міграційні процеси як філософська проблема: теоретико-методологічні основи дослідження. Молодий вчений. 2018. № 3(2). С. 457-461. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_3\(2\)_16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_3(2)_16).
17. Про зайнятість населення : Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>
18. Про затвердження Методологічних положень щодо класифікації та аналізу економічної активності населення : наказ Держкомстату від 19.01.2011 №12 URL : <https://ips.ligazakon.net/document/fin61830?an=26&ed=&dtm=>.
19. Про зовнішню трудову міграцію : Закон України від 05.11.2015 № 761-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/761-19>.
20. Ровенчак О. Визначення та класифікації міграцій: наближення до операційних понять. Політичний менеджмент. 2006. № 2. С. 127-139.
21. Романенко І.О. Причини і наслідки інтелектуальної трудової міграцією. Актуальні питання фінансово-економічного розвитку держави та регіонів: зб. тез наукових робіт Міжнародної наук.-практ. Конференції. К.: «Нова Економіка», 2014 С. 113-117.
22. Романюк М.Д. Міграції населення України за умов перехідної економіки: Методологія і практика регулювання. Львів: Світ, 1999. 292 с.
23. Соловійов А., Романенкова Г. Формування трудових ресурсів і зайнятості. Економіст. 2001. № 10. С. 72–77.
24. Социологический энциклопедический словарь. – М.: Инфра - М: НОРМА, 1998. – С. 401.
25. Соціально-економічний механізм регулювання ринку праці та заробітної плати: кол. монографія / Ін-т економіки НАН України. К., 2001. 300 с.
26. Хомра А.У. Определение и классификация форм миграции населения. Демографические тетради. 1974. Вып.9. С. 260-269.
27. Юдина Т. Н. Миграция: словарь основных терминов: учеб.пособие. Из-во РГСУ; Академический Проект, 2007. 472 с. URL : <http://voluntary.ru/dictionary/949/word/klasifikacija-migracii>
28. Юридична енциклопедія. В 6 т. Т 3. / Ред. кол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) [та ін.]. К. : «Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана», 2001. С. 641.

Воронцова А.С.

ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЯВИЩА ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ

Дана робота присвячена проведенню понятійно-категоріального аналізу явища трудової міграції як одного із основних феноменів глобального світу як на сьогоднішній день, так і в минулому. Міграційні рухи формують сучасний стан територіального та кількісного розміщення населення, показуючи при цьому рівень соціально-економічного розвитку країн, її конкурентоспроможність та якість життя населення.

Для цього автором статті проведено етимологічний аналіз слова «міграція» та проаналізовано на основі ґрунтовних наукових праць її сутність з точки зору міждисциплінарного підходу, а саме з точки зору географії, демографії, філософії, права та юриспруденції, економіки. Враховуючи економічне спрямування даного дослідження, автором роботи акцентовано увагу на сутності та відмінності таких понять як економічна міграція, міграція робочої сили, міграція трудових ресурсів, трудова міграція, зовнішня зайнятість. В результаті виявлено, що економічна міграція є найширшим серед аналізованих понять, адже включає всі економічні мотиви, з якими суб'єкт (мігрант) може пересікати кордони країн. Міграція робочої сили та трудових ресурсів мають відмінність у сфері їх поширення, проте в економічній літературі та при статистичних обстеженнях зазвичай вживаються як синоніми трудової міграції. Говорячи про зовнішню зайнятість, наукові джерела відмічають державну контрольованість даного процесу, на відміну від стихійності трудової міграції. Для більш ґрунтового аналізу автором проаналізовано основні класифікаційні ознаки, за якими розрізняють трудову міграції, при цьому виділяючи

окремо специфічні (за кваліфікаційним рівнем, сферами діяльності, правовим статусом) та універсальні риси (залежно від способу організації та бажання суб'єктів міграції, за відстанню або характером кордонів, часовою ознакою). Okремо автором відмічено про існування зв'язку між трудовою міграцією та ринком праці як однієї із основних категорій економічної науки, що пов'язано з формуванням пропозиції робочої сили. Проведене дослідження становить ґрунтовний теоретичний базис для подальшої роботи в цьому напрямі.

Ключові слова: міграція, економічна міграція, міграція робочої сили, трудова міграція, зовнішня зайнятість, класифікація трудової міграції.

Vorontsova A. S.

CONCEPTUAL AND CATEGORY ANALYSIS OF THE PHENOMENON OF LABOR MIGRATION

This work is devoted to the conceptual and categorical analysis of the labor migration as one of the main phenomena of the global world both today and in the past. Migration movements shape the current state of territorial and quantitative location of the population, while showing the level of socio-economic development of countries, its competitiveness and quality of life.

To do this, the author of the article conducted an etymological analysis of the word "migration" and analyzed on the basis of thorough scientific papers its essence in terms of interdisciplinary approach, namely in terms of geography, demography, philosophy, law and jurisprudence, economics. Given the economic direction of this research, the author focuses on the essence and differences of such concepts as economic migration, labor migration, migration of labor and labor resources, external employment. As a result, it was found that economic migration is the broadest among the analyzed concepts, as it includes all the economic motives with which the subject (migrant) can cross the borders of countries. Migration of labor and labor resources differ in their distribution, but in the economic literature and statistical surveys are usually used as synonyms for labor migration. Speaking of external employment, scientific sources note the state control of this process, in contrast to the spontaneous nature of labor migration. For a more thorough analysis, the author analyzes the main classification features that distinguish labor migration, while highlighting specific (qualification level, areas of activity, legal status) and universal features (depending on the method of organization and desire of migration actors, distance or nature of borders, temporal sign). Separately, the author noted the existence of a link between labor migration and the labor market as one of the main categories of economics, which is associated with the formation of labor supply. The conducted research makes a thorough theoretical basis for further work in this direction.

Key words: migration, economic migration, labor migration, migration of labor and labor resources, external employment, classification of labor migration.

Воронцова А.С.

ПОНЯТИЙНО-КАТЕГОРИАЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ЯВЛЕНИЯ ТРУДОВОЙ МИГРАЦИИ

Данная работа посвящена проведению понятийно-категориального анализа явления трудовой миграции как одного из основных феноменов глобального мира как на сегодняшний день, так и в прошлом. Миграционные движения формируют современное состояние территориального и количественного размещения населения, показывая при этом уровень социально-экономического развития стран, ее конкурентоспособность и качество жизни населения.

Для этого автором статьи проведен этимологический анализ слова «миграция» и проанализированы на основе фундаментальных научных трудов ее сущность с точки зрения междисциплинарного подхода, а именно с точки зрения географии, демографии, философии, права и юриспруденции, экономики. Учитывая экономическое направление данного исследования, автором работы акцентировано

внимание на сущности и различии таких понятий как экономическая миграция, миграция рабочей силы, миграция трудовых ресурсов, трудовая миграция, внешняя занятость. В результате выявлено, что экономическая миграция является самым широким среди рассматриваемых понятий, ведь включает все экономические мотивы, по которым субъект (мигрант) может пересекать границы стран. Миграция рабочей силы и трудовых ресурсов имеют отличие в сфере их распространения, однако в экономической литературе и при статистических обследованиях обычно употребляются как синонимы трудовой миграции. Говоря о внешней занятости, научные источники отмечают государственный контроль данного процесса, в отличие от стихийности трудовой миграции. Для более детального анализа автором проанализированы основные классификационные признаки, по которым различают трудовую миграцию, при этом выделяя отдельно специфические (по квалификационному уровню, сферами деятельности, правовым статусом) и универсальные черты (в зависимости от способа организации и желания субъектов миграции, по расстоянию или характера границ, временному признаку). Отдельно автором отмечено о существовании связи между трудовой миграцией и рынком труда как одной из основных категорий экономической науки, что связано с формированием предложения рабочей силы. Проведенное исследование представляет подробный теоретический базис для дальнейшей работы в этом направлении.

Ключевые слова: миграция, экономическая миграция, миграция рабочей силы, трудовая миграция, внешняя занятость, классификация трудовой миграции.